

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČR

Radnická 14/16, 602 00 Brno
IČO: 70 94 05 17 DIČ:CZ – 70 94 05 17 č.ú.27 – 85 77 11 02 27 / 0100
Tel. 515 917 586, e-mail podatelna@ekcr.cz, www.ekcr.cz

Stanovisko Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR ze dne 17.04.2020 k problematice postupu soudního exekutora při postižení účasti povinného v obchodní společnosti

EK/leg/02/2020

Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR (dále též „Komise“ nebo „PaL komise“) byla soudním exekutorem JUDr. Miloslavem Zwiefelhoferem, Exekutorský úřad Praha 3, požádána o zaujetí stanoviska k postupu soudního exekutora při postižení účasti povinného v obchodní společnosti, zejm. s konkrétním dotazem na postup v případě postižení podílu ve společnosti s ručením omezeným a možnosti konání dražby reálně nepřevoditelného obchodního podílu. K nastíněné problematice se Komise vyslovuje následovně.

I. Postižení obchodního podílu v exekuci

I. a) Postižení podílu ve společnosti s ručením omezeným, postižení účasti v družstvu a postižení účasti komanditisty v komanditní společnosti je upraveno v ustanovení § 320aa a § 320ab zákona č. 99/1963 Sb. v platném znění (dále jen o.s.ř.).

V případě tzv. neomezeně převoditelného podílu je postup soudního exekutora stanoven tak, že po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se tento podíl prodá v dražbě. Soudní exekutor zde určuje rozhodnou cenu podílu, a to obligatorně prostřednictvím příbraného znalce a dále postupuje standardním způsobem vydáním dražební vyhlášky a stanovením termínu dražby včetně všech zákonných náležitostí. U tohoto typu obchodního podílu se nevyskytují interpretační obtíže a ani tazatel neshledává aplikační těžkosti v praktickém postupu soudního exekutora.

I. b) Druhou skupinou obchodních podílů je typ tzv. omezeně převoditelných podílů a nepřevoditelných podílů.

Charakter obchodního podílu je určen Společenskou smlouvou (Stanovami, Zakladatelskou listinou apod.) dotčené společnosti, přičemž Komise je přesvědčena o tom, že soudní exekutor je povinen vyhodnotit tuto otázku jako tzv. prejudiciální, neboť bez zodpovězení této otázky nemůže dále efektivně zákonným způsobem postupovat v nařízené exekuci.

Režim nepřevoditelných podílů se uplatňuje u takových obchodních podílů, u kterých je „nepřevoditelnost“ buď přímo stanovena společenskou smlouvou, nebo u kterých jsou stanoveny takové podmínky, které reálně není možné splnit.

Na tuto otázku mohou sice panovat dva protichůdné názory, a to ryze formalistický, založený na teoretické úvaze, že všechny podmínky či požadavky (stanovené společenskou smlouvou) lze splnit a druhý, založený na logickém výkladu dotčené společenské smlouvy a výkladu zákona.

Komise je přesvědčena o správnosti druhého z obou výkladů, když má nepochybně za to, že soudní exekutor je povinen dbát ústavně zaručených práv (ochrana vlastnického práva, nedotknutelnost) těch společníků, jejichž účast, tj. obchodní podíly nejsou (a nemají být) vedenou exekucí dotčeny.

Jinými slovy, jsou-li s vlastnictvím podílů v dotčené společnosti spojena práva společníků vyjadřovat se k potencionálnímu převodu podílu jiného společníka, je posouzení charakteru postiženého podílu závislé na zodpovězení této otázky, tj. např. projevu vůle (souhlasu či nesouhlasu společníka nedotčeného exekucí).

I. c) Komise má za to, že neexistuje univerzální šablona, podle které by bylo možné rozlišovat typologii postižených obchodních podílů na omezeně převoditelné (za splnění podmínek) a neprevoditelné. Pokud by takováto šablona byla přípustná, znamenalo by to, že soudní exekutor automaticky zvolí určitý postup (např. dražbu), a to bez zřetele k autentickému výkladu společenské smlouvy, bez zřetele k reálné situaci, bez zřetele ke konkrétním okolnostem v řízení a bez vyřešení prejudiciální otázky, zda podmínky společenské smlouvy může vůbec někdo splnit.

Takovýto postup by byl nejen naprosto odtržený od reality (viz šetření práv účastníků a zásada hospodárnosti řízení), ale byl by v logickém i věcném rozporu s ustanovením § 320ab odst. 5 o.s.ř., podle kterého může být dražba prováděna u omezeně převoditelných podílů pouze v případě, že zde existuje osoba, která „před dražbou prokáže, že splňuje požadavky stanovené zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami pro nabytí podílu“.

Toto citované ustanovení tedy výslovně stanoví, že předmětem dražby může pouze takový obchodní podíl, u kterého jsou splněny požadavky převoditelnosti dle společenské smlouvy.

Soudní exekutor, který je pravomocně pověřen exekucí, je tak povinen tuto otázku posoudit, a to slovy zákona ještě „před dražbou“.

II. Režim neprevoditelného podílu

II. a) Pokud tedy společenská smlouva dotčené společnosti stanovuje určité podmínky, soudní exekutor je povinen je posoudit, a to at' je již charakter těchto podmínek objektivní či subjektivní, případně závislý na právních skutečnostech, se kterými zákon spojuje určité důsledky (smrt, plynutí času, výmaz potencionálního kupce z rejstříku atd.).

V praxi výkonu rozhodnutí (exekucí) nebude činit zásadnější potíže situace, kdy společenská smlouva bude upravovat (podmiňovat) „převoditelnost“ podílu tak, že převod bude závislý na výslovném souhlasu Valné hromady či kteréhokoli společníka. Pokud takový souhlas bude dán, „omezenost“ převoditelnosti podílu byla odstraněna a podíl se prodá v dražbě.

Na tomto místě je nutné zmínit, že tímto postupem není dotčeno ustanovení § 320aa odst. 1 písm. b) o.s.ř., neboť tímto ustanovením se zakazuje valné hromadě společnosti udělit souhlas (s převodem) povinnému. Smyslem tohoto ustanovení je pouze posílit postup soudu (soudního exekutora) proti povinnému, který by se i přes speciální inhibitorium pokoušel se svým majetkem nakládat v rozporu s tímto zákazem. Toto ustanovení tedy v žádném případě nedopadá na výkon práv ostatních společníků vyjádřit se k převoditelnosti podílu povinného a v případě jakéhokoli projevu vůle společníků se nikterak nedotýká pravomocí a postupu exekutora v konkrétním řízení.

II. b) Jak shora uvedeno, ostatní společníci (nedotčení postižením podílu povinného) zásadně nemají být dotčeni na svých právech spojených s majetkovou účastí ve společnosti. Pokud tedy mohli projevit svoji vůli tak, že souhlas s převodem podílu povinného (tj. prakticky s dražbou)

udělili, mohli učinit i negativní rozhodnutí, tedy projevit svůj nesouhlas. Není podstatné, jakou formou tak učinili a jestli se tento projev vůle jmenuje nesouhlas s převodem nebo nesouhlas s dražbou, podstatné je, zda tento projev vůle odpovídá příslušnému ustanovení společenské smlouvy, tj. zdali tento projev vůle společníka je v relaci na výkon jeho práva dle společenské smlouvy.

Jedná se v praxi zejména o text Společenské smlouvy, který výslovně omezuje převod podílu kteréhokoli společníka na udělení souhlasu všech ostatních společníků. Společnosti se tak chránily před „vstupem“ cizích subjektů v případě, že by některý ze společníků zamýšlel převést svůj podíl „za zády“ ostatních společníků.

Pokud tedy soudní exekutor disponuje projevem vůle společníka, obsahově interpretovaným jako „nesouhlas s převodem“ nebo „nesouhlas s dražbou“, není odstraněna omezující podmínka (náležitost dle společenské smlouvy) převoditelnosti a na další postup vedené exekuce se uplatní režim nepřevoditelného podílu.

Z důvodu právní jistoty účastníků řízení Komise výslovně uvádí, že tento projev vůle společníka musí soudní exekutor v případě nutnosti doložit v listinné podobě (písemný právní úkon).

Je možné shrnout, že obsahuje-li společenská smlouva právo společníků „zablokovat“ vstup cizí osoby do společnosti (tj. zakládá-li právo nesouhlasit s převodem podílu jiného společníka) a pokud soudní exekutor disponuje tímto nesouhlasem, z důvodu nepřevoditelnosti takového podílu není možné postižený podíl prodat v dražbě.

II. c) Třetí skupinou jsou případy, kdy text společenské smlouvy stanovil takové podmínky, které e v určitých případech naplnit lze a v některých případech naplnit nelze.

Komise se přiklání k názoru, že soudní exekutor je povinen s nejvyšší mírou opatrnosti zvážit, zda v konkrétních okolnostech daného případu je možné reálně naplnit stanovené podmínky a při úvaze vycházet (při absenci předmětné judikatury) ze zákonných principů exekuční činnosti, smyslu a účelu řízení a chránit práva jak účastníků řízení, tak práva ostatních společníků, kteří nemají být na svých právech dotčeni. Stejně tak je nutné zvážit, jaký dopad bude mít rozhodnutí o dalším postupu (dražba nebo postižení pohledávky z práva na vypořádání) na účastníky řízení.

V praxi se nejčastěji může jednat o případy, kdy společenská smlouva omezila převod podílu např. na souhlas osoby, která v mezidobí zemřela, nebo na osobu, která musí dovršit např. věk 30 let a v době exekuce je této osobě např. 5 let. Jde tedy formálně vzato o text spol. smlouvy, který definoval podíl jako omezeně převoditelný, avšak v době faktického postupu soudního výkonu rozhodnutí byl reálně nepřevoditelný (nelze obdržet souhlas zemřelého a nelze přerušit exekuci na 25 let, až by mohla společenskou smlouvou učená osoba podíl obdržet). I na těchto případech lze dobře dokumentovat, že formalistický názor na výklad charakteru postiženého podílu, je zcela nesprávný. Byť podíl byl (nebo by za určitých podmínek někdy byl) omezeně převoditelný, v době probíhající exekuce byl reálně nepřevoditelný. I zde tedy Komise zastává názor, že nelze podíl dražit, neboť před dražbou je naprosto jasné, že zde neexistuje reálně jakákoliv osoba, která by splňovala podmínky pro nabytí podílu (§ 320aa odst. 5 o.s.ř.).

III. Účelnost a hospodárnost postupu exekutora

III. a) Jak bylo pojednáno výše (ad I. b), pokud by se zastávala prvá ze dvou možných teorií, tj. ryze formalistická (tj. že dražbu lze provádět v jakýchkoliv případech, bez zřetele na reálné okolnosti a práva ostatních společníků), narážela by tato teorie na zákonný princip ustanovení § 46

odst. 1 exekučního řádu, podle kterého v exekuci rychle a účelně; při tom dbá ochrany práv účastníků řízení i třetích osob dotčených jeho postupem.

Pokud je pro soudního exekutora stanovena právní povinnost postupovat účelně, hospodárně a co nejvíce šetřit práva účastníků, pak exekutor je povinen pečlivě přezkoumat podmínky, za kterých by mohlo dojít k dražbě, tj. je-li zde reálně taková osoba, která splňuje podmínky pro nabytí podílu.

Pokud by se exekutor splněním podmínek pro převod podílu předem nezabýval a nařídil by dražbu jaksi „automaticky“, vznikly by tím náklady exekuce, které by následně byly hrazeny z vymožené částky (náklady na znalecký posudek na určení ceny podílu a náklady dražby jako takové), tj. k tíži povinného.

III. b) Pokud by nařízená dražba nemohla být za žádných okolností úspěšná, náklady exekuce, o nichž by předem bylo známo, že nepovedou k vymožení dlužné částky, by pak jen stěží mohly být považovány za účelně vynaložené, a povinný by se pak logicky úhradě takových nákladů mohl bránit.

Takový postup exekutora (konání minimálně dvou dražeb, o nichž by bylo předem jasné, že nemohou být za žádných okolností úspěšné) by rozhodně nebyl v zájmu povinného ani oprávněného a zjevně by odporoval i ustanovení § 46 odst. 1 ex. řádu dle kterého exekutor postupuje v exekuci rychle a účelně; při tom dbá ochrany práv účastníků řízení i třetích osob dotčených jeho postupem.

IV. Závěr

Jak bylo pojednáno výše, u podílu postiženého v exekuci je nutné zodpovědět prejudiciální otázku, o jaký typ podílu se jedná a dle zodpovězení této otázky dále postupovat. Z platné právní úpravy vyplývá, že neomezeně převoditelný podíl se prodá v dražbě (§ 320ab odst. 1 o.s.ř.). Příklep je však možné udělit pouze sobě, která splňuje podmínky pro nabytí podílu (§ 320ab odst. 5 o.s.ř.) a v případě, že taková osoba neexistuje, uplatní se zde režim tzv. nepřevoditelného podílu a podíl se stává uvolněným dle § 212 zákona č. 90/2012 (ZOK), za použití § 206 odst. 1 ZOK.

Pokud kterýkoli společník (rozdílný od povinného) projevil svůj nesouhlas s převodem (s dražbou), je jeho právní jednání v souladu s čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a soudní exekutor je povinen k tomuto právnímu jednání přihlížet a chránit jeho práva (dle § 46 odst. 1 ex. řádu). Za tohoto stavu je tedy možné shrnout, že soudní exekutor v případě nesouhlasu jiného společníka s převodem (dražbou), pokud je převod dle společenské smlouvy na tomto souhlasu závislý, není oprávněn provést dražbu podílu povinného, proti vůli jiného společníka.